

KIRJANDUSE AINEKAVA

gümnaasiumi 11.klassile

Kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“

I. Taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

11.klassi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud:

- 1) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist, rahvus- ja maailmakultuurilist tähtsust ning selle rolli individuaalse ja kollektiivse identiteedi kujundamisel;
- 2) arendab ja rakendab oma loovvõimeid, koostab eri laadis ja žanris tekste, väljendab ennast nii suuliselt kui ka kirjalikult, lähtudes eesmärgist, situatsioonist ja kontekstist;
- 3) tunneb mitmekülgsemalt ja sügavamalt kirjandusteose poeetikat, tekstianalüüsi ja -tõlgenduse eri võimalusi, avab kirjanduse põhiliikide suhteid ja vorme;
- 4) mõistab kirjanduskeele kujundlikkust selle mitmetähenduslikkuses, kujundab kirjanduse kaudu oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid, seostab kirjandust teiste kunstiliikide ja eluvaldkondadega;
- 5) loeb eri laadis ja žanris eesti ja maailmakirjandusteoseid, analüüsib ja tõlgendab neid eri vaatenurkadest, näeb kirjandustekstide kaudu maailma ja iseenda mõistmise võimalusi.

II. Õppesisu (35 tundi)

Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine antiigist kuni romantismini, kirjanduslike epohhide tunnusjooni. Kirjandusteose seosed ajastu kultuuri ja ajaloo, kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused. Kirjanduse põhiliikide ja žanrite teke. Eepika, lüürika ja dramaatika arenguid kirjandusloos. Näiteid erinevatest ajastutest ja vooludest, vene, eesti ja maailmakirjandusest.

Dramaatika. Tragöödia ja komöödia teke ja areng. Antiiktragöödia, renessansiaegne draama, commedia dell'arte, romantiline draama, psühholoogiline draama. Molière "Tartuff", Aleksandr Gribojedov „Häda mõistuse pärast“.

Lüürika ja lüroepika. Luulevormide ja -žanrite teke ja areng. Ood, hümn, epigramm, valm, ballaad, poem, sonett, haiku. Francesco Petrarca, William Shakespeare, George Gordon Byron, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov.

Eepika. Eepos keskajast realismini. Novelli teke, tunnused ja areng. Guy de Maupassant.

Romaani kujunemine ja tunnused. Romaani alaliigid: rüütliromaan. „Tristan ja Isolde“ (ülevaade).

Klassitsism kirjanduses.

Valgustuskirjandus. Filosoofiline ja satiiriline proosa.

Romantismi kujunemine ja tunnused. Romantiline romaan. Victor Hugo „Jumalaema kirik Pariisis“ (katkendid)

Realismi ja naturalismi kujunemine ja tunnused maailmakirjanduses. Ajalooline romaan, psühholoogiline romaan. Honore de Balzac Honoré de Balzac „Šagräännahk“, Ivan Turgenev „Isad ja pojad“, Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“, Lev Tolstoi „Sõda ja rahu“ (ülevaade).

Mõisted: aforism, ballaad, dialoog, draama, draamatika, eepika, eepos, epigramm, epiteet, haiku, hümn, jutustus, klassitsism, komöödia, luule, lüürika, lüroepika, miniatuur, motiiv, novell, poeem, proosa, realism, romaan, romantism, rüütliromaan, satiir, sonett, teema, žanr, tragöödia, valm, värssromaan.

III. Õpitulemused

Õpilane: 1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi;
2) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust antiikkirjandusest romantismini ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga;
3) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi;
4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;
5) kommenteerib loetud tekstikatkendeid ja tervikteoseid nii suuliselt kui ka kirjalikult, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle;
6) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust;
7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

IV. Hindamine

- Kujundav hindamine
- Jooksev hindamine
- Kokkuvõttev (kursus)

Kursuse jooksul õpilane peab saama 3-4 jooksvat hinnet, mille alusel saab panna kursuse lõpliku hinne.

Jooksev hindamine sisaldab:

- Hinded suulise vastuse koostamisele
- Hinded kirjaliku töö eest (kirjand, narratiiv, esse, testid ja komplekse teksti analüüs)
- Hinded kirjalikke ja suuliste küsimuste vastuste eest
- Hinded loominguliste tööde eest
- Hinded peast oskamise eest
- Hinded ilmekat luuletekste lugemises ja ümberjutustamise rollides.
- Hinded üldistava kontrolltööde eest

V. Õppekirjandus

Mitmekesine õppekirjandus, mis vastab riikliku õppekavale.

VI. Õppevahendid

- Põhiliselt õppetöö toimub klassis, kus saab mööblit paigaldada nii, et õpilane tunneks end mugavalt erinevate tunnivormide käigus (rühmatöö, ümarlauavestlused, arvutitega töötamine, näitlike situatsioonide loomine).
- Kasutatakse kaasaegsed info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, Internet-allikad, PowerPoint presentatsioonid, videoallikad ja mängufilmid.
- Vajadusel korraldatakse tunde arvutiklassis või kasutades *SmartBoard*, grafoprojektoreid, tahvelarvuteid.
- Tunde peetakse vajaduse korral väljaspool kooli
- www.e-koolikott.ee
- www.opiq.ee

KIRJANDUSE AINEKAVA

gümnaasiumi 11.klassile

Kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“

II. Taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

11.klassi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud:

- 1) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist, rahvus- ja maailmakultuurilist tähtsust ning selle rolli individuaalse ja kollektiivse identiteedi kujundamisel;
- 2) arendab ja rakendab oma loovvõimeid, koostab eri laadis ja žanris tekste, väljendab ennast nii suuliselt kui ka kirjalikult, lähtudes eesmärgist, situatsioonist ja kontekstist;
- 3) tunneb mitmekülgselt ja sügavamalt kirjandusteose poeetikat, tekstianalüüsi ja -tõlgenduse eri võimalusi, avab kirjanduse põhiliikide suhteid ja vorme;
- 4) mõistab kirjanduskeele kujundlikkust selle mitmetähenduslikkuses, kujundab kirjanduse kaudu oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid, seostab kirjandust teiste kunstiliikide ja eluvaldkondadega;
- 5) loeb eri laadis ja žanris eesti ja maailmakirjandusteoseid, analüüsib ja tõlgendab neid eri vaatenurkadest, näeb kirjandustekstide kaudu maailma ja iseenda mõistmise võimalusi.

II. Õppesisu (35 tundi)

Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine 20. sajandi algusest kuni 20. sajandi lõpuni. Kirjandusteose seosed ajastu kultuuri ja ajalooa. Kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused. Kirjandusžanrite teke ja areng. Näiteid erinevatest perioodidest ja vooludest, vene, eesti ja maailmakirjandusest.

Estetism. Oscar Wilde “Dorian Gray portree”.

Lüürika. Romantismijärgne luule. Charles Baudelaire, Walt Whitman jt.

Sümbolism. Aleksandr Blok, Eino Leino jt.

Akmeism. Anna Ahmatova.

Futurism ja ekspressionism. Vladimir Majakovski jt.

Imažinism. Sergei Jessenin. Luuleeksperimendid.

20. sajandi eesti luule. Rühmitused eesti kirjanduses: Noor-Eesti, Siuru, Tarapita, Arbujad (Gustav Suits, Ernst Enno, Marie Under, Henrik Visnapuu, Betti Alver, Heiti Talvik, Bernard Kangro jt).

Sümbolism ja ekspressionism eesti luules. Vabavärsiline luule (Jaan Kross, Ain Kaalep, Artur Alliksaar jt). Pagulasluule (Kalju Lepik, Ilmar Laaban, Ivar Grünthal jt).

Kassetipõlvkond ja selle järellaine (Paul-Eerik Rummo, Jaan Kaplinski, Hando Runnel, Viivi Luik, Juhan Viiding, Doris Kareva jt).

Commented [1]: Stéphane Mallarmé, Paul Marie Verlaine, Arthur Rimbaud

Sürrealistlik luule (Ilmar Laaban, Andres Ehin). Luule sajandivahetusel (Indrek Hirv, Hasso Krull, Tõnu Õnnepalu jt.)

Draama. Modernistliku draama kujunemine ja tunnused. Eepiline teater (Bertholt Brecht). Absurdidraama (Samuel Beckett, Eugène Ionesco). Sotsiaalpsühholoogiline draama (Anton Tšehhovi jutustused, „Kirsiaed“ või „Onu Vanja”, Tennessee Williams “Tramm nimega "Iha"”, Edward Albee jt) (õpetaja valikul).

20. sajandi eesti draama (August Kitzberg, Eduard Vilde, Oskar Luts, Anton Hansen Tammsaare, Juhan Smuul, Enn Vetemaa, Jaan Kruusvall, Madis Kõiv, Andrus Kivirähk, Jaan Tätte jt) (õpetaja valikul).

Romaaniuendused 20. sajandil (ülevaade).

Modernistliku romaani kujunemine ja tunnused (Franz Kafka, Karl Ristikivi jt)

Psühholoogiline romaan (Knut Hamsun, William Faulkner, Gert Helbemäe jt) (õpetaja valikul).

Postmodernistlik romaan (John Fowles, Kurt Vonnegut, Umberto Eco, Viktor Pelevin, Mati Unt, Tõnu Õnnepalu jt) (õpetaja valikul).

Eksistentsialism (Albert Camus, Jean-Paul Sartre). Idamaiste usundite mõjud kirjanduses (Hermann Hesse, Jerome David Salinger, Jaan Kaplinski jt) (õpetaja valikul).

20. sajandi vene proosa. Realism 20. sajandi alguse vene kirjanduses. Maksim Gorki, Ivan Bunin, Aleksandr Kuprin (õpetaja valikul).

Jutustused. Juri Trifonov, Aleksandr Vampilov, Sergei Dovlatov, Vjatšeslav Pjetsuhh, Vladimir Makanin, Ljudmila Petruševskaja, Ljudmila Ulitskaja, Tatjana Tolstaja (õpetaja valikul).

20. sajandi eesti proosa (ülevaade). Novellžanri areng (Jaan Oks, Peet Vallak, Arvo Valton, Ervin Õunapuu, Mehis Heinsaar jt). Kujunemisromaan (August Gailit jt). Realistlik romaan (Anton Hansen Tammsaare, August Mälk, Mats Traat jt). Psühholoogiline modernism (Mati Unt, Vaino Vahing jt). Ajalooline romaan (Jaan Kross, Karl Ristikivi jt)

Mõisted: absurdidraama, ajalooline romaan, alltekst, dadaism, eksistentsialism, ekspressionism, estetism, futurism, impressionism, kassetipõlvkond, kujunemisromaan, modernism, postmodernism, psühholoogiline romaan, sümbolism, sürrealism, uusromantism. vabavärss.

III. Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi;
- 2) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust realismist kuni 21. sajandi kirjanduseni ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga;
- 3) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi;
- 4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamiskiise, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;
- 5) kommenteerib loetud tekstikatkendeid ja tervikteoseid nii suuliselt kui ka kirjalikult, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle;
- 6) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust;
- 7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

IV. Hindamine

- Kujundav hindamine
- Jooksev hindamine
- Kokkuvõttev (kursus)

Kursuse jooksul õpilane peab saama 3-4 jooksvat hinnet, mille alusel saab panna kursuse lõpliku hinne.

Jooksev hindamine sisaldab:

- Hinded suulise vastuse koostamisele
- Hinded kirjaliku töö eest (kirjand, narratiiv, esse, testid ja komplekse teksti analüüs)
- Hinded kirjalikke ja suuliste küsimuste vastuste eest
- Hinded loominguliste tööde eest
- Hinded peast oskamise eest
- Hinded ilmekat luuletekste lugemises ja ümberjutustamise rollides.
- Hinded üldistava kontrolltööde eest

V. Õppekirjandus

Mitmekesine õppekirjandus, mis vastab riikliku õppekavale.

VI. Õppevahendid

- Põhiliselt õppetöö toimub klassis, kus saab mõõblit paigaldada nii, et õpilane tunneks end mugavalt erinevate tunnivormide käigus (rühmatöö, ümarlauavestlused, arvutitega töötamine, näitlike situatsioonide loomine).

- Kasutatakse kaasaegsed info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, Internet-allikad, PowerPoint presentatsioonid, videoallikad ja mängufilmid.
- Vajadusel korraldatakse tunde arvutiklassis või kasutades *SmartBoard*, grafoprojektoreid, tahvelarvuteid.
- Tunde peetakse vajaduse korral väljaspool kooli
- www.e-koolikott.ee
- www.opiq.ee